

Audit účtovnej závierky a jeho význam pri zostavovaní národných účtov

Janka HVOŽDAROVÁ* – Pavol VINCÚR**

Audit of Financial Statements and its Role in Compilation of National Accounts

Abstract

This article is a presentation of audit by provision reliability of information financial statement (individual and konsolidated), especially in relation to third sides. Article also specifies task and signification certified financial statements by preparation national accounts. Article also presents brief summary of national accounting system according to methodology ESA 95, which is about monitoring welfare and economic policy in states of Europe Union.

Key words: *financial statements, audit of financial statements, national accounts, national accounts, classification of sectors and subsectors, account of residents, added value*

JEL Classification: M41

Úvod

Účtovná závierka je prezentácia skutočnosti o stave majetku, vlastného imania a záväzkov účtovnej jednotky (individuálna účtovná závierka), alebo skupiny podnikov, ktoré tvoria konsolidačný celok (konsolidovaná účtovná závierka). Prezentácia má predpísanú štruktúru a jej obsah vychádza z bežného účtovníctva účtovnej jednotky, resp. pri konsolidovanej účtovnej závierke z individuálnych účtovných závierok účtovných jednotiek, ktoré tvoria skupinu podnikov. Podľa nadnárodnej úpravy (medzinárodných účtovných štandardov – IAS, resp. medzinárodných štandardov finančného vykazovania – IFRS) má byť účtovná závierka,

* doc. Ing. Janka HVOŽDAROVÁ, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5, e-mail: hvozdaro@dec.euba.sk

** prof. Ing. Pavol VINCÚR, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta, Katedra hospodárskej politiky, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5, e-mail: vincur@dec.euba.sk

pozostávajúca zo súvahy, z výkazu ziskov a zo strát a z poznámok k účtovným výkazom, verným a pravdivým obrazom o stave majetku, imania a záväzkov, o skutočnosti. Účtovná zásada verného a pravdivého obrazu je tou zásadou, o ktorú sa má opierať zostavovateľ účtovnej závierky, a zároveň je to zásada, od ktorej sa odvodzujú nadväzné zásady, ktoré je potrebné uplatniť, ak má účtovná závierka prezentovať verne a pravdivo vo všetkých významných ukazovateľoch najmä tieto zásady:

- aktuálny princíp podvojného účtovníctva,
- nepretržitosť pokračovania v činnosti (*going concern*),
- prednosť podstaty pred formou,
- zásada neutrality,
- zákaz kompenzácie,
- zásada opatrnosti,
- zásada úplnosti,
- zásada významnosti.

Ak účtovná závierka nezodpovedá požiadavke verného a pravdivého obrazu o skutočnosti, ktorú prezentuje, ako aj nadväzným zásadám, znamená to, že nemôže byť spoľahlivým podkladom na rozhodovanie používateľa.

Výsledky analýzy účtovnej závierky slúžia na **mikroekonomickej úrovni** interným i externým používateľom: predovšetkým manažmentu účtovnej jednotky pri rozhodovaní o použití zisku, pri rozhodnutiach o rozsahu či zameraní podnikateľskej činnosti na úrovni taktického i strategického rozhodovania, ďalej daňovým úradom na kontrolu daňových povinností účtovnej jednotky, bankám pri rozhodovaní o udelení či neudelení úveru účtovnej jednotke, potenciálnym spoločníkom alebo akcionárom pri nákupe podielov alebo akcií a pod.

Účtovná závierka má aj na **makroekonomickej úrovni** svoje osobitné použitie. Z národohospodárskeho hľadiska sú jednotlivé podnikateľské subjekty alebo ich skupiny prvkami ekonomiky štátu, a teda údaje z účtovných závierok jednotlivých podnikateľských subjektov alebo konsolidované účtovné závierky za skupiny podnikov sú následne predmetom štatistického spracovania na regionálnej, resp. celoštátnej úrovni.

Vzhľadom na dôležitosť údajov účtovnej závierky by sa mohlo zdať, že záujem zostavovateľov i používateľov účtovnej závierky je spoločný – zabezpečiť, aby údaje v nej boli pravdivé, spoľahlivé, objektívne, preukazné a správne, lebo iba z takých údajov možno získať kvalitné mikro- i makroukazovatele. Prax nás však často presviedča o tom, že zostavovatelia (bilanční účtovníci) na nátlak niektorých skupín používateľov účtovnej závierky nemajú záujem o prezentáciu verného a pravdivého obrazu o skutočnosti, ale skôr naopak, usilujú sa o skreslený obraz. Napríklad majitelia podnikov a ich manažéri sa snažia „upraviť“ daňový základ tak, aby sa minimalizovala daňová povinnosť, alebo „upraviť“

výsledok hospodárenia tak, aby sa nemuseli vyplácať dividendy, „nadsadiť“ výšku vlastného imania alebo výšku majetku tak, aby sa vo vzťahu k tretím stranám umelo zvýšila hodnota firmy pred predajom firmy či jej časti, alebo na účely získania výhodného úveru od banky a pod. Nástroj, pomocou ktorého sa majú v maximálne možnej miere odhaliť a eliminovať snahy o skreslenie informácií z účtovnej závierky, je overovanie – *audit účtovnej závierky*.

Cieľom príspevku je prezentovať úlohu auditu pri zabezpečovaní spoľahlivosti informácií (individuálnej i konsolidovanej) účtovnej závierky najmä vo vzťahu k tretím stranám. Príspevok špecifikuje aj úlohu overenej účtovnej závierky podnikateľov pri zostavovaní národných účtov na národohospodárskej úrovni z hľadiska overenia správnosti a pravdivosti uvádzaných údajov.

1. Význam auditu účtovnej závierky

Audit individuálnej účtovnej závierky nie je súčasťou bežného účtovníctva, aj keď s bežným účtovníctvom bezprostredne súvisí. Audit je skúmanie, overovanie údajov účtovnej závierky, najmä z toho hľadiska, či používateľ tejto účtovnej závierky môže vychádzať z daných údajov pri rozhodovaní. Audit neznamená potvrdenie absolútnej správnosti údajov prezentovaných v účtovnej závierke. Vo svojich metódach sa opiera o výber, o reprezentatívnu vzorku, a súčasne skúma mieru spoľahlivosti údajov a riziko, ktoré vzniká pri výbere vzorky. Výstupom auditu je názor audítora na to, do akej miery účtovná závierka zobrazuje verne a pravdivo skutočnosť o stave majetku, záväzkov a vlastného imania, ako o výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Svoj názor audítora prezentuje vo forme správy audítora. Podľa medzinárodných audítorských štandardov to môže byť správa bez modifikácie s výrokom bez výhrad, alebo modifikovaná správa s výrokom s výhradou, so záporným výrokom, prípadne s odmietnutím výroku. Štruktúra i obsah správy sú podrobne upravené príslušnými medzinárodnými audítorskými štandardmi.

Audit účtovnej závierky je vysokoodborná činnosť, ktorou sa sleduje predovšetkým **verejný záujem**, teda nie záujem účtovnej jednotky a jej manažmentu, ani súkromný záujem podnikateľa – majiteľa firmy, a to i napriek tomu, že podnikateľ je objednávateľom auditu a znáša aj náklady auditu. Prijatie vlastnej zodpovednosti voči verejnosti je jeden z charakteristických znakov profesie, pričom verejnosť z hľadiska profesie audítora podľa *Etického kódexu audítorov Slovenskej komory audítorov (SKAU)* predstavujú klienti, poskytovatelia úverov, vládne orgány, zamestnávateľia, zamestnanci, vládne orgány, investori, podnikatelia, podnikateľská a finančná komunita a ostatní, ktorí sa spoliehajú na objektívnosť a spoľahlivosť audítorov, aby sa zabezpečilo riadne fungovanie podnikania.

Verejný záujem sa definuje ako kolektívna prosperita spoločenstva ľudí a inštitúcií, ktorým audítori poskytujú služby [2].

Aby audítor (fyzická alebo právnická osoba) mohol byť zárukou spoľahlivosti výroku v správe audítora vo verejnom záujme, musí spĺňať predpísané požiadavky na odbornosť a etiku audítorskej práce. Požiadavky na kvalitu práce audítora sú natoľko vysoké, že nie je v silách audítora dlhodobo zabezpečovať ich plnenie, a to najmä po odbornej stránke. Audítor pracuje s neustále sa novelizujúcou legislatívou, techniky auditu sa rýchlo vyvíjajú, metódy analýzy sa zdokonaľujú, rastú požiadavky na etiku práce audítora atď.

Audítori sú preto povinne (zo zákona č. 466/2002 Z. z. o audítoroch a Slovenskej komore audítorov) členmi profesionálneho združenia SKAU, pričom táto berie na seba zodpovednosť za:

- kvalitu a kontinuitu celoživotného vzdelávania svojich členov;
- dodržiavanie medzinárodných audítorských štandardov, vydaných *Medzinárodnou federáciou účtovných odborníkov* (IFAC) so sídlom v New Yorku, ktoré členovia SKAU prijali ako záväzné na Zhromaždení SKAU;
- dodržiavanie etických princípov zakotvených v Etickom kódexe audítorov SKAU;
- kontrolu kvality audítorskej práce podľa kritérií *Európskej federácie účtovníkov* (FEE) so sídlom v Bruseli.

Skutočnosť, že Slovenská komora audítorov so sídlom v Bratislave je plnoprávnym členom IFAC i FEE, a teda je súčasťou európskych i svetových odborných štruktúr, má byť zárukou toho, že po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie bude mať audítorská profesia na Slovensku nielen rovnakú váhu, ale i odbornú úroveň ako všade v Európe i vo svete. Súčasne to znamená, že odborná úroveň priemerného audítora na Slovensku bude porovnateľná so svetovým priemerom a trvalo sa bude zabezpečovať jej rast a kontrola jej kvality.

Celosvetovo nezládnutým problémom externého auditu účtovnej závierky je dodržiavanie *etických princípov* v práci audítora. V snahe prispieť k riešeniu etických problémov, s ktorými sa audítor pri svojej práci stretáva, vydal SKAU Etický kódex audítora SKAU (ďalej Etický kódex), ktorý sa opiera o Etický kódex IFAC. Etický kódex rieši problematiku etiky práce audítora na všeobecnej úrovni. Úlohou SKAU, ako členskej organizácie IFAC, je zabezpečiť aplikáciu etických princípov vo všetkých dôležitých oblastiach:

- v oblasti vzdelávania členov SKAU,
- pri tvorbe legislatívnych noriem upravujúcich činnosť audítorov,
- pri kontrole kvality práce audítora.

Pomocou prípadových štúdií sa SKAU musí usilovať o uvedenie etických princípov do myslenia audítora, člena SKAU, a tým aj do jeho každodennej praxe.

Jeden z kľúčových problémov etiky v práci audítora SKAU je nezávislosť, ktorá sa spája s osobou audítora. Otázkam nezávislosti audítora sa podrobne venuje Etický kódex. Nezávislosť audítora sa chápe vo dvoch rovinách:

- ako *nezávislosť názorov*, čím sa rozumie „stav mysle, ktorý dovoľuje poskytnutie názoru bez ovplyvnenia záležitosťami kompromitujúcimi odborný úsudok a ktorý umožňuje jednotlivcovi konať v integrite a uplatňovať objektivitu a odborný skepticizmus“ [4];

- ako *nezávislosť vystupovania*, čo znamená „vyhnutie sa skutočnostiam a okolnostiam, ktoré sú natoľko závažné, že rozumne uvažujúca a informovaná tretia strana, ktorá pozná všetky relevantné informácie, vrátane uplatnenej ochrany, by racionálne dospela k záveru, že integrita, objektivnosť alebo odborný skepticizmus firmy alebo člena uisťovacieho (audítorského – pozn. autora) tímu sú skompromitované“ [4].

Z uvedenej charakteristiky je zrejmä náročnosť úlohy SKAU: trvalo ovplyvňovať „stav mysle“ audítorov – svojich členov tak, aby sa dokázali vyrovnávať s rizikami, ktoré ohrozujú ich nezávislosť, napríklad riziko konfliktu záujmov (audítor zainteresovaný na výsledku auditu), riziko kontroly vlastnej práce, riziko plynúce z priateľského vzťahu, riziko vyvolané vyhrážaním zo strany klienta a podobne [3].

Účtovná závierka, overená audítorom, ktorý je odborne kompetentný a ktorý zachováva etické princípy práce audítora, sa približuje vernému a pravdivému obrazu o skutočnosti za overovaný subjekt alebo skupinu podnikov. V takejto účtovnej závierke je na minimum eliminované riziko výskytu chýb a možno ju považovať za spoľahlivý základ analýzy finančnej situácie overovaného subjektu a bezpečné východisko na konštrukciu ukazovateľov na národohospodárskej úrovni až po úroveň národných účtov.

2. Využitie informácií účtovnej závierky v systéme národných účtov

Základnou požiadavkou vstupu do EÚ je aplikovanie ekonomických a spoločenských princípov uplatňovaných v členských štátoch na základe nariadení Európskeho parlamentu. Metodika európskeho systému národných a regionálnych účtov (ESA 1995), ktorá je ako príloha A súčasťou Nariadenia Rady ES č. 2223/1996 z 25. júna 1996 [5], sa aplikuje aj v podmienkach SR. Rovnako sa aplikuje aj nariadenie Rady. Metodika je integrovaným súborom účtov a tabuliek, ktoré poskytujú súhrnný pohľad na činnosť danej ekonomiky. Ide o štatistický štandard pri uplatňovaní národných účtov, pričom Štatistický úrad SR vydáva podľa metodiky aj publikáciu *Národné účty SR*. V decembri 2003 boli vydané posledné Národné účty SR za roky 2000 a 2001, ktoré sú kompatibilné

s národnými účtami členských štátov EÚ [7]. Vo väzbe na predchádzajúcu časť príspevku o audítorskej činnosti je dôležité upozorniť na skutočnosť, že prevažnú časť informačných zdrojov, z ktorých sa tieto národné účty zostavujú, predstavujú účtovné výkazy, ktoré overujú audítori. Prenesene možno povedať, že kvalita týchto informačných zdrojov je v mnohom závislá od náročnosti audítorského overovania.

Audítorské overovanie má teda potvrdiť nielen správnosť, ale aj pravdivosť uvádzaných údajov v takých výkazoch, akými sú výkazy *Úč POD 2-01 Výkaz ziskov a strát v plnom rozsahu*, *Úč POD 1-01 Súvaha v plnom rozsahu*, *Úč POI 2-01 pre poisťovne*, *Súvaha v plnom rozsahu Úč FNM SR 1-01*, ako aj *Súvaha a Výkaz ziskov a strát pre zdravotné poisťovne*, *Sociálnu poisťovňu* a do konca roku 2003 aj *Národný úrad práce*. Pochopiteľne, ide len o časť podkladov pre Národné účty SR. Do systému vchádzajú aj iné informácie, a to od bánk, domácností, rozpočtových, príspevkových a iných subjektov trhovej ekonomiky.

Uvedené poznámky nás privádzajú k odpovedi na otázku – Čím sú štandardy ESA pre členské štáty EÚ? Predstavujú základ jednotnej (tzv. harmonizovanej) metodiky. Členské štáty EÚ musia poskytovať informácie o ekonomickej úrovni orgánom EÚ, príp. OSN alebo OECD, pokiaľ chcú byť okrem iného zapojené aj do projektov medzinárodného porovnávania. Členské štáty EÚ majú vymedzené podľa harmonizovanej metodiky základné definície, väzby a vzťahy, čím sa zaručuje ich porovnateľnosť. Harmonizovaná metodika slúži aj odborníkom z oblasti komparácie a makroekonomického modelovania nielen na uľahčenie vzájomnej komunikácie, ale aj rešpektovanie jednotného obsahu pojmov vymedzených v štandarde. Väčšina týchto údajov sa nachádza na internetových stránkach jednotlivých členských štátov EÚ, ako aj na oficiálnych internetových stránkach Európskej únie.

Systém národných účtov podľa metodiky ESA 95 sa vyznačuje nasledovnými zmenami, ktoré sa týkajú:

- klasifikácie sektorov a podsektorov,
- poňatia konečnej spotreby,
- podrobnosti popisu rozdeľovania a prerozdeľovania dôchodku,
- širšieho chápania úspor a akumulácie,
- zavedenia majetkových účtov (súvahy),
- vytvorenia novej postupnosti účtov,
- zavedenia súhrnnej ekonomickej tabuľky vo forme tzv. integrovaných ekonomických účtov,
- zavedenia pojmov aktívneho obyvateľstva a zamestnanosti,
- zavedenia tzv. základného rámca a tým uvedenia aj ďalších smerov rozvoja systému národných účtov v samotnom štandarde.

Štandard ESA 1995 zavádza namiesto kritéria zdrojov činnosti kritérium kategórie výrobcov – za ktoré sa považujú, po prvé, trhoví výrobcovia súkromní a verejní, po druhé, súkromní výrobcovia pre vlastné konečné použitie, a po tretie, ostatní netrhoví súkromní a verejní výrobcovia – a definuje tak pri nemenom vymedzení inštitucionálnej jednotky päť rezidentských sektorov:

- nefinančné podniky (kód S.11),
- finančné inštitúcie (S.12),
- verejná správa (S.13),
- domácnosti (S.14),
- neziskové inštitúcie poskytujúce služby domácnostiam (S.15).

Trhoví výrobcovia náležia do sektora nefinančných podnikov, finančných inštitúcií a domácností, súkromných výrobcov pre vlastné konečné použitie nájdeme výhradne v sektore domácností a ostatných netrhových (súkromných a verejných) výrobcov potom v sektore verejnej správy a neziskových inštitúcií.

Zásadná odlišnosť systému ESA 1995 oproti metodike ESA 1979 spočíva najmä v zavedení nového sektora *finančné inštitúcie*, ktorý zahŕňa predchádzajúci sektor peňažných inštitúcií, poisťovne a pomocné služby, t. j. služby, ktoré nemali podľa ESA 1979 charakter finančných a poisťovacích služieb (sprostredkovatelia poistenia, poisťovací poradcovia, sprostredkovatelia a poradcovia v oblasti úverov, cenných papierov, spoločnosti zaisťujúce „infraštruktúru“ finančného systému, burzy cenných papierov, spoločnosti emitujúce cenné papiere a podobne).

Podstatne prepracovanejšia je v štandarde ESA 1995 klasifikácia *podsektorov*, ktorá ponúka takú úroveň podrobnosti členenia (predovšetkým napr. v sektore domácností), že vyvoláva diskusiu o reálnych možnostiach naplňovania účtov v takej detailnej podsektorovej štruktúre.

Sektor *nefinančných podnikov* sa člení na tri podsektory, vychádzajúce z typu vlastníctva: a) nefinančné podniky verejné, b) nefinančné podniky súkromné domáce, c) nefinančné podniky so zahraničnou kontrolou, kde typ vlastníctva je jednoznačne daný kritériom kontroly (verejné podniky sú kontrolované verejnou správou, domáce súkromné nie sú kontrolované ani nerezidentskými jednotkami, ani verejnou správou).

Sektor *finančných inštitúcií* sa v prvom stupni, v súlade s definíciou hlavnej ekonomickej činnosti, delí na nasledujúce podsektory:

- centrálna banka,
- ostatné menové finančné inštitúcie,
- ostatné finančné inštitúcie s výnimkou poisťovní a penzijných fondov,
- pomocné finančné inštitúcie,
- poisťovne a penzijné fondy.

V druhom stupni sa potom každý z týchto podsektorov člení (analogicky ako v prípade nefinančných podnikov) na ďalšie podsektory podľa typu vlastníctva (verejné, domáce súkromné, so zahraničnou kontrolou). Týmto dvojitém členením možno potom v konečnej fáze definovať celkom 15 podsektorov.

Podsektory sektora *verejnej správy* rešpektujú všeobecnú štruktúru tohto sektora danú štandardom ESA 1979 (podsektor centrálnej verejnej správy, miestnej verejnej správy a správy sociálneho zabezpečenia), ale prináša (v súlade s administratívnou organizáciou niektorých štátov) ešte jeden podsektor združujúci jednotky verejnej správy, ktoré sa v hierarchii nachádzajú medzi centrálnou a miestnou verejnou správou, a to podsektor *národnej (regionálnej) verejnej správy*.

Nové, a zároveň veľmi podrobné je členenie sektora *domácností*. V prvom stupni sú definované podsektory:

- zamestnávateľov,
- zamestnancov,
- príjemcov dôchodkov,
- ostatné domácnosti.

V druhom stupni sa podsektor príjemcov dôchodkov ešte delí na ďalšie podsektory, a to:

- príjemcov vlastníckych dôchodkov,
- príjemcov starobných a ďalších sociálnych dôchodkov,
- príjemcov ostatných transferových dôchodkov.

Kritériom zaradenia určitej domácnosti do príslušného sektora sú prevažujúce zdroje dôchodkov (zmiešaný dôchodok, odmena za prácu, vlastnícky, starobný alebo iný transferový dôchodok). Podsektor ostatných domácností zahŕňa všetky osoby žijúce trvalo v kolektívnych domácnostiach (ústavoch sociálnej starostlivosti, domovoch dôchodkov a pod.).

Čiastočne pozmenené je členenie nerezidentského sektora *ostatný svet* na podsektory. Toto členenie je dvojstupňové. V prvom stupni sa ostatný svet delí na podsektory *Európska únia* a *ostatné krajiny* a *medzinárodné inštitúcie*. V druhom stupni sa sektor Európskej únie rozdeľuje na podsektory *členské štáty EÚ* a *inštitúcie EÚ*.

Sektor *neziskových inštitúcií* sa ani podľa štandardu ESA 1995 nerozdeľuje na žiadne podsektory.

Nový prístup k poňatiu konečnej spotreby bol pri revízii štandardu Európskej únie motivovaný úsilím oddeliť (v nadväznosti na podrobný popis) rozdeľovanie a prerozdeľovanie dôchodkov platenou a naturálnou konečnou spotrebou. Dôvodom bol rozpor medzi podielom týchto zložiek na konečnej spotrebe domácností vo vyspelých krajinách a v iných krajinách, a teda snaha porovnávať neporovnateľné.

V snahe odlíšiť veľkosť platenej a naturálnej spotreby zavádza štandard ESA 1995 dva nové pojmy a to: • *výdavky na konečnú spotrebu* • *skutočná konečná spotreba*.

Výdavky na konečnú spotrebu vychádzajú z čiastok skutočne vydaných príslušným sektorom na získanie tovaru a služieb konečnej spotreby. Skutočná konečná spotreba predstavuje hodnotu tovaru a služieb, ktoré boli skutočne spotrebované bez ohľadu na spôsob ich financovania. Rozdiel medzi oboma položkami zodpovedá hodnote tovaru a služieb, ktoré sú financované verejnou správou a neziskovými inštitúciami a sú poskytované domácnostiam vo forme naturálnych sociálnych transferov.

Výdavky na konečnú spotrebu domácností sú *výdavkami na individuálnu spotrebu*, môžu sa realizovať na ekonomickom území alebo v ostatnom svete a zahŕňajú nielen hodnotu nakúpených tovarov a služieb, ale aj hodnotu imputovaného nájomného, naturálnych požitkov, produktov zo samozásobenia, domácich služieb a pod.

Výdavky na konečnú spotrebu *verejnej správy* (resp. *neziskových inštitúcií*) predstavujú hodnotu produkcie tovaru a služieb verejnej správy (neziskových inštitúcií) a výdavky spojené s nákupom tovaru a služieb, ktoré sú bez akejkoľvek transformácie určené domácnostiam ako naturálne sociálne transfery.

Skutočná konečná spotreba predstavuje hodnotu tovaru a služieb získaných sektorom na uspokojovanie individuálnych a kolektívnych potrieb. V nadväznosti na to potom *individuálna konečná spotreba* predstavuje hodnotu individuálnych a individualizovateľných tovarov a služieb a *kolektívna konečná spotreba* zahŕňa hodnotu kolektívnych služieb, t. j. služieb poskytovaných naraz všetkým členom spoločnosti alebo ich špecifickým skupinám.

Skutočná konečná spotreba domácností je vždy individuálnou konečnou spotrebou a skladá sa z výdavkov domácností na konečnú spotrebu a naturálnych sociálnych transferov od verejnej správy a neziskových inštitúcií (zodpovedajúcich veľkosti výdavkov týchto sektorov na individuálnu spotrebu). Pre sektor domácností teda platí:

$$\text{Skutočná konečná spotreba domácností} = \text{Výdavky na konečnú spotrebu} + \\ + \text{Naturálne sociálne transfery od sektorov verejnej správy a neziskových inštitúcií.}$$

Skutočná konečná spotreba sektora verejnej správy zodpovedá skutočnej kolektívnej spotrebe, resp. výdavkom verejnej správy na kolektívnu spotrebu. Na rozdiel od sektora domácností (ktorý naturálne sociálne transfery prijíma) je pre sektor verejnej správy (ktorý tieto transfery poskytuje) skutočná spotreba menšia ako výdavky na konečnú spotrebu. Pre sektor verejnej správy teda platí:

$$\text{Skutočná konečná spotreba verejnej správy} = \text{Skutočná kolektívna spotreba} = \\ = \text{Výdavky na konečnú spotrebu} - \text{Výdavky na individuálnu spotrebu} = \\ = \text{Výdavky na kolektívnu spotrebu.}$$

Výdavky verejnej správy na individuálnu spotrebu zodpovedajú naturálnym sociálnym transferom určeným domácnostiam a zahŕňajú výdavky na školstvo, zdravotníctvo, sociálne zabezpečenie, šport, kultúru a pod. Výdavky verejnej správy na kolektívnu spotrebu potom prezentujú ostatné výdavky tohto sektora, t. j. výdavky na verejné služby, obranu, bezpečnosť, justíciu, ochranu zdravia, životné prostredie, vedu a výskum, rozvoj infraštruktúry a hospodárstvo.

Skutočná konečná spotreba neziskových inštitúcií je nulová, pretože výdavky tohto sektora na konečnú spotrebu sa podľa konvencie považujú vždy za výdavky na individuálnu konečnú spotrebu. Vzhľadom na to, že podľa konvencie neexistujú naturálne sociálne transfery s ostatným svetom, skutočná konečná spotreba na úrovni celého národného hospodárstva je rovná výdavkom na konečnú spotrebu.

Toto nové poňatie konečnej spotreby súvisí s tendenciou oddeliť proces prvotného a druhotného rozdeľovania (ktorého výsledkom je disponibilný dôchodok) a naturálneho prerozdeľovania (ktorého výsledkom je tzv. upravený disponibilný dôchodok). Táto úvaha sa, prirodzene, týka opäť iba tých sektorov, ktoré vstupujú do konečnej spotreby, t. j. sektora domácností, verejnej správy a neziskových inštitúcií.

Európsky systém národných a regionálnych účtov predstavuje medzinárodne kompatibilný účtovný rámec pre systematický a detailný popis celej ekonomiky, jej zložiek a jej vzťahov s inými ekonomikami.

Štruktúra ESA pozostáva z dvoch hlavných súborov tabuliek: sektorové účty a systém input-output tabuliek, odvetvové účty.

Sektorové účty poskytujú systematický popis rôznych stupňov ekonomického procesu: produkcia, tvorba dôchodkov, rozdelenie dôchodkov, znovurozdelenie dôchodkov, použitie dôchodkov a finančná a nefinančná akumulácia podľa inštitucionálnych sektorov. Sektorové účty zahŕňajú aj súvahy s cieľom poskytnúť popis stavu aktív, pasív a čistého majetku na začiatku a na konci účtovného obdobia.

Systém input-output tabuliek a odvetvové účty detailnejšie popisujú výrobný proces a toky výrobkov a služieb.

Systém ESA možno použiť na analýzu a vyhodnotenie:

- štruktúry celej ekonomiky: pridaná hodnota a zamestnanosť podľa odvetví; pridaná hodnota a zamestnanosť podľa regiónov; dôchodok rozdelený podľa sektorov; dovoz a vývoz podľa skupín produktov; výdavky na konečnú spotrebu podľa skupín produktov; tvorba fixného kapitálu a stav fixného kapitálu podľa odvetví; zloženie stavov a tokov finančných aktív podľa typu aktív a podľa sektorov;
- špecifických častí, resp. aspektov ekonomiky: bankovníctvo a financie v národnej ekonomike; úloha štátnej správy; ekonomika špecifického regiónu (v porovnaní s celkovou ekonomikou);

- vývoja celej ekonomiky v časovom rámci: analýza temp rastu HDP; analýza inflácie; analýza sezónnosti vo výdavkoch domácností na základe štvrťročných účtov; analýza meniacej sa dôležitosti jednotlivých typov finančných nástrojov v časovom rámci, napríklad rastúci význam opcí; porovnanie odvetvových štruktúr národnej ekonomiky počas dlhého časového obdobia, napríklad počas 30 rokov;

- vzťahu danej ekonomiky k iným ekonomikám: porovnanie úloh štátnej správy v dvoch členských štátoch EÚ; analýza vzájomnej závislosti medzi ekonomikami EÚ; analýza skladby a miesta určenia vývozu EÚ; porovnanie temp rastu HDP alebo disponibilného dôchodku pripadajúceho na jednu osobu v EÚ, v USA a Japonsku.

Význam systému ESA pre EÚ a jej členské štáty spočíva v poskytovaní údajov potrebných na formulovanie a monitorovanie ich sociálnej a ekonomickej politiky.

Záver

Záverom je potrebné poznamenať, že integrálnou súčasťou systému národných účtov sú aj *štvrťročné národné účty*, ktoré sú založené na rovnakých zásadách účtovania, definíciách a akceptujú časovú dostupnosť údajov. Z tohto dôvodu sa tieto štvrťročné účty používajú ako indikátory tendencií vývoja, ktoré sa výsledkami ročných účtov spresňujú. Treba vyzdvihnúť skutočnosť, že tieto štvrťročné národné účty publikuje aj Štatistický úrad SR v prijateľnom časovom horizonte.

Literatúra

- [1] NAGY, J. – KLIMO, J. – HAVIAR, M. – LAUČÍK, Z.: Audítorské postupy. Bratislava: SÚVAHA 1999.
- [2] KOVANICOVÁ, D. a kol.: Finanční účetnictví, světový koncept. Praha: POLYGON 2003
- [3] PILNÝ, V.: Nezávislosť – kľúčový problém auditu. Účtovníctvo, Audítorstvo, Daňovníctvo, 1997, mimoriadne číslo.
- [4] Etický kódex audítorov SKAU. Bratislava: SPRINT 2003.
- [5] Nariadenie Rady ES č. 2223/96 o Európskom systéme národných a regionálnych účtov v Spoločenstve.
- [6] Európsky systém národných účtov 1995. [Slovenský preklad.] Bratislava: Štatistický úrad SR 1997.
- [7] Národné účty SR za roky 2000 a 2001. Bratislava: Štatistický úrad SR 2003.